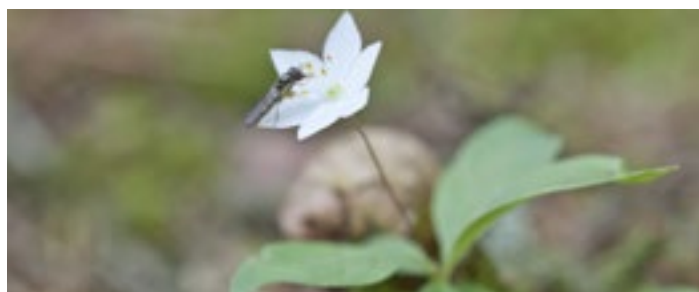

FORSVARETS BYGNINGS- OG ETABLISSEMENTSTJENESTE

OKSBØL SKYDE- OG ØVELSESTERRÆN

NATURA 2000-RESUMÉ AF DRIFTS- OG PLEJEINDSATSEN 2012-2015

Titel	Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn, Natura 2000-resumé af drifts- og plejeindsatsen 2012-2015
Udgivelse	Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. 2012.
Fotos	Michael Sand og Dansk Jagtakademi
Internetversion	Resuméet kan findes i elektronisk format på www.forsvaret.dk/fbe
Layout/produktion	BUCHS AS

INDHOLD

1. INDLEDNING	4
2. RESUMÉ AF DRIFTS- OG PLEJEPLANEN	5
3. FORSVARETS AREALMÆSSIGE ANDEL AF NATURA-2000 OMRÅDET	7
4. FORSVARETS ANDEL AF HABITATNATURTYPER	9
5. FORSVARETS ANDEL AF ARTER	10
6. FORSVARETS NATURA 2000-INDSATS	11

1. INDLEDNING

Ca. 60 af Forsvarets arealer, heraf 20 større skyde- og øvelsesområder, indgår i større eller mindre omfang i Natura 2000-netværket. For 18 af disse terræner foreligger der drifts- og plejeplaner. Drifts- og plejeplanerne anvendes som redskab til opfyldelse af Forsvarets forpligtelse til planlægning inden for Natura 2000-områderne og andre aspekter af implementering af international naturbeskyttelseslovgivning. Teknisk sker dette ved, at Forsvaret indarbejder Natura 2000-planlægningen i drifts- og plejeplanerne på lige fod med øvrige formelle forskrifter, hvilket vil ske i forbindelse med den løbende revision af eksisterende drifts- og plejeplaner eller ved udarbejdelse af nye. I tilfælde, hvor der foreligger relativt nye drifts- og plejeplaner, vil Natura 2000-planlægningen sikres gennem tillæg til disse.

Forsvaret har inden for den fastsatte frist meddelt de relevante kommuner beslutningen om selv at udarbejde Natura 2000-planlægningen og har udarbejdet tilsvarende

resuméer, som fremsendes til kommunerne. Resuméet består af en række kortfattede afsnit, startende med resuméet fra selve drifts- og plejeplanen. Derefter beskrives Forsvarets andel af de relevante Natura 2000-områder, dels på arealniveau og dels i forhold til naturindhold fordelt på naturtyper og arter. Til slut gives i skemaform en oversigt over målsætning og indsats i forhold til sikring af Natura 2000-værdierne. De operationelle målsætninger omsættes i planen til konkrete aktiviteter. Den samlede drifts- og plejeplan og tilhørende aktivitetskort kan findes på Forsvarets Bygnings- og Etablisementstjenestes hjemmeside: www.forsvaret.dk/fbe.

Nærværende er resumé til handleplanen for Natura 2000-områderne nr. N 84. Kallesmærsck hede, Grærup Langsø, Fiil Sø og Kærgård Klitplantage og nr. 89 Vadehavet, for så vidt angår planlægningen på Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn. Det fremsendes til Varde kommune og Naturstyrelsen.

2. RESUMÉ AF DRIFTS- OG PLEJEPLANEN

Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn er landets største og vigtigste militære område. Terrænet er pålagt omfattende krav til beskaffenhed, tilgængelighed og potentiale for indretning til nye, hurtigt opstående uddannelsesbehov, og det forventes, at det samlede behov øges i de kommende år. Terrænet har over en lang årrække været underlagt detaljeret planlægning, og driftsplanen for Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn 1993-2007 var den første af Forsvarets driftsplaner. Dermed var det også den, der stod først for at blive revideret, og Skov- og Naturstyrelsen påbegyndte i 2007 en revision. I 2010 blev arbejdet overdraget til Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste, som har udarbejdet nærværende plan. Planen fastsætter som et grundlæggende mål at bevare Oksbøl som et velfungerende uddannelsessted med base for udvikling af skyde- og øvelsesterrænet med henblik på at sikre Totalforsvarets behov. Samtidig sættes målene for naturbeskyttelse på Oksbøl meget højt. De er affødt af terrænets store naturværdier, herunder både nationalt og internationalt beskyttede og prioriterede naturtyper og arter, hvor Natura 2000-målsætningerne spiller en særlig rolle. Desuden er der tilknyttet væsentlige rekreative interesser, som målsættes højt.

Drifts- og plejeplanen giver en detaljeret status for forholdene på Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn ved planperiodens start, herunder ejendoms- og matrikelforhold, forvaltning, militære aktiviteter, arealanvendelse, naturværdierne og publikumshåndtering. Der er årligt ca. 310 aktivitetsdage i Oksbøl, heraf skarpskydning på Kallesmærsk Hede ca. 210 dage. Terrænet er sammenlagt på 6.370 ha. Heraf er 5.765 ha udpeget som Natura 2000-areal, og over 3.000 ha er egentlige habitatturtyper. Ca. 4.200 ha er naturtyper beskyttet efter dansk lovgivning, og den resterende ikke-beskyttede del spiller en ikke ubetydelig rolle for de egnskarakteristiske naturtyper og arter, fx kronvildt, hvor Danmarks største bestand på ca. 1.300 dyr er udbredt på terrænet og de omkringliggende arealer.

Det er en gennemgående iagttagelse, at Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræns lange militære historie og den dertil hørende arealanvendelse, drift og pleje er hele grundlaget for områdets naturværdier, og at der opretholdes en god balance og synergi mellem brugs- og beskyttelsesinteresser.

De største udfordringer er sikring af lysåben natur og samtidig bevaring af mulighed for skjul ved øvelser. Tilgroning med vedplanter m.v. er en konstant trussel for områdets karakteristiske, lysåbne naturtyper, og der planlægges en omfattende indsats for at bevare områdets lysåbne natur og sikre den i gunstig bevarelsesstatus igennem rydning af forveddet plantemateriale. Dette sker under hensyn til de militære ønsker om at bevare muligheder for skjul, og en væsentlig prioritet i planarbejdet har været at udvikle en langsigtet vision for terrænets landskabelige udvikling og heri tilgodese både brugs- og naturbevarelsesmæssige fordringer. En meget betydende faktor i bestræbelserne på at bevare områdets målsatte og karakteristiske naturtyper er at tilstræbe en naturlig hydrologi. Dette skal ses i sammenhæng med behovet for at bevare adgangs- og færdselsmuligheder for skyde- og øvelsesaktiviteterne i området. Nøglen til at finde en fælles platform for disse forskelligartede interesser ligger i at udnytte Oksbøls store geografiske udbredelse og mange varierede muligheder. Der er i planen indlagt sådanne afvejninger, hvor målsætningen om mere naturlig hydrologi primært planlægges i terrænets mere perifere områder, bl.a. i Ho Bugt Enge og på Kallesmærsk Hede.

Forstyrrelser udgør en potentiel trussel for visse arter på Oksbøl og er eksplicit nævnt i trusselsvurderingen i forhold til Natura 2000-området. Det potentielle problem er ikke nærmere dokumenteret, men det synes givet, at forstyrrelsesetemaet primært skal ses i forhold til sårbare fuglearter. Forsvaret planlægger at gennemføre en undersøgelse til afklaring og nærmere kvalificering af forstyrrelsesspørgsmålet.

Planen opstiller visioner for terrænets langsigtede landskabelige udvikling i retning af åbne, halvåbne og lukkede landskaber, hvor såvel militære som naturbeskyttelsesmæssige og rekreative interesser inddrages. Herunder fastlægges en række naturudviklingstyper for de åbne og halvåbne landskaber og parallelt hertil skovudviklingstyper for de lukkede, skovbevoksede landskaber. Helhedsbilledet på Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn er som følge af de oprindelige og højt prioriterede hede- og klitarealer et meget åbent landskab, men der fastsættes særligt for de nordlige dele halvåbne og lukkede landskaber, hvor dette har særlig betydning for den militære anvendelse, og hvor krattilknyttede arter samtidig kan tilgodeses. For skovplan-

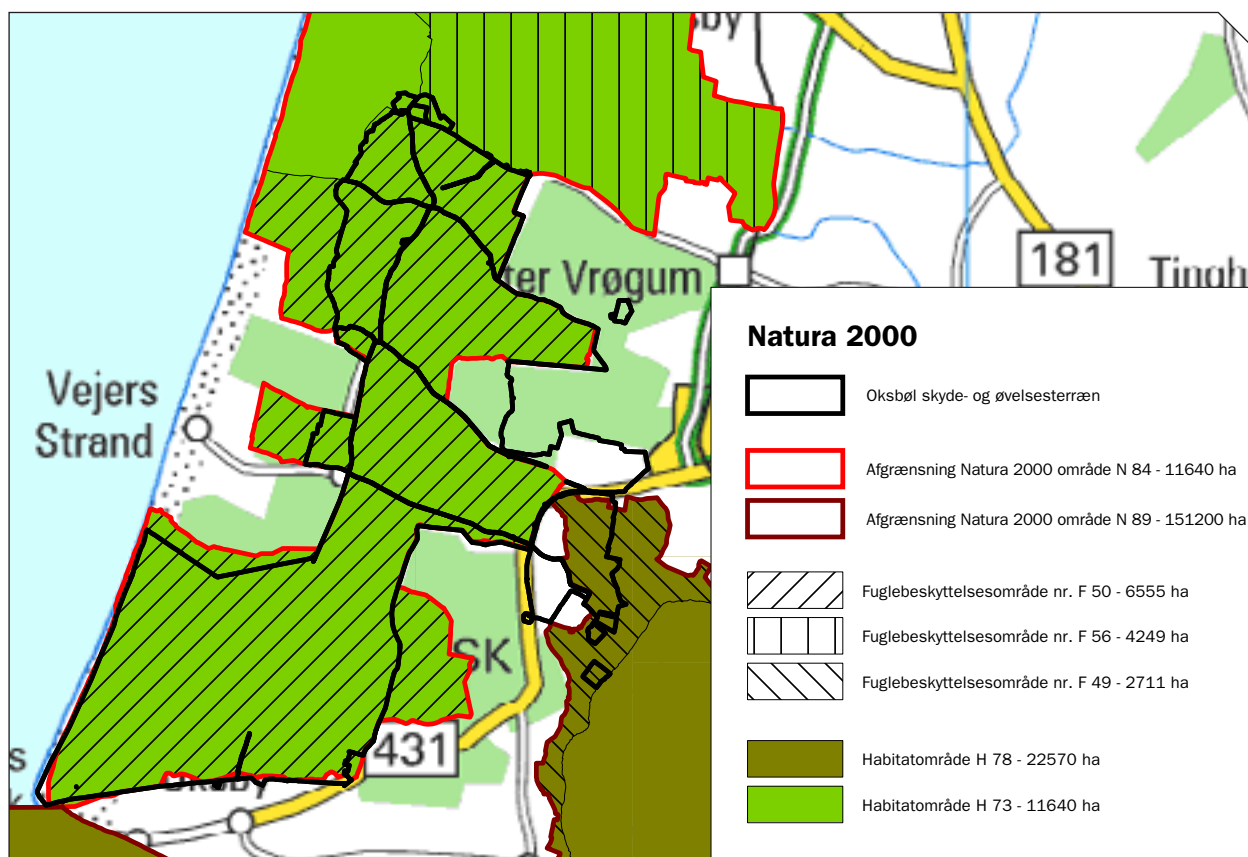
lægningen lægges der op til omlægning til naturnær skovdrift med en stor vægt af urørt skov og i øvrigt konvertering af fyr- og granplantagerne til mere løvskovsprægede skove.

Selve indsatsen formuleres i planens afsnit om behandlingsmodeller, som er fastlagt ud fra Forsvarets nyligt fastlagte generelle retningslinjer for forvaltning af de forskellige arealtyper. Disse modeller omsættes til konkrete aktiviteter, hvor der for Oksbøl er tale om en meget bred palet af både éngangsindgreb i form af rydning, konvertering, vandstandshævninger, kultivering m.v. og løbende naturpleje i form af regelmæssig slåning af græsarealer og afbrænding af klit- og hedeområder.

3. FORSVARETS AREALMÆSSIGE ANDEL AF NATURA 2000-OMRÅDERNE

Oksbøls naturværdier kommer til udtryk i udpegningen af store dele af terrænet som Natura 2000-område. Det mest betydningsfulde er område nr. 84. Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Filsø og Kærgård Plantage, hvoraf den sydlige del har et stort overlap med Oksbøl, se Figur 3-1.

Til dette kommer et mindre overlap i form af strandenge ved Ho Bugt med Natura 2000-område nr. 89. Vadehavet. Den geografiske sammenhæng mellem Oksbøl, de to Natura 2000-områder og de underliggende hhv. 2 habitat- og 3 fuglebeskyttelsesområder fremgår af Tabel 3-1.

Figur 3-1. Oksbøl Skyde- og Øvelsesområdes geografisk udbredelse i forhold til de 2 Natura 2000-områder og de underliggende fuglebeskyttelses- og habitatområder.

Natura 2000 område	Habitatområde	Fuglebeskyttelsesområde	Areal på Oksbøl (ha)
N 84. Kallesmærsk hede, Grærup Langsø, Fiil Sø og Kærgård Klitplantage	H 73. Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Filsø og Kærgård Klitplantage	F 50 Kallesmærsk Hede og Grærup Langsø	5.506
		F 56 Filsø	25
N 89. Vadehavet	H 78 Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde	F 49 Engarealer ved Ho Bugt	235

Tabel 3-1. Det arealmæssige overlap mellem Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn og de to Natura 2000-områder og de underliggende fuglebeskyttelses- og habitatområder.

4. FORSVARETS ANDEL AF HABITATNATURTYPER

Tabel 4-1 viser de 10 terrestriske naturtyper på Oksbøl, der indgår som udpegningsgrundlag for Habitatområderne nr. 73 og 78. Kortlægning af våde habitatnaturtyper er mangelfuld, men det forventes, at der ved en fremtidig gennemgang vil kortlægges en række betydningsfulde sønaturtyper i Habitatområde nr. 73, såsom søbred med småurter og lobeliesø. I tabellen er indsat en kolonne, der angiver den procentuelle forekomst af naturtyperne på Oksbøl i forhold til de samlede habitatområder. Der er her tale om et cirkatal. Det ses, at de tre klitnaturtyper klithede (1783,2 ha), grå/grøn klit (634,1 ha) og klitlavning (422,1 ha) er de arealmæssigt dominerende typer, hvilket ikke mindst skyldes de meget massive forekomster på Kallesmærsk Hede. De udgør sammenlagt over 90 % af det samlede habitatnaturty-

peareal i Oksbøl, og udgør ligeledes en meget betydelig del af typernes udbredelse i hele habitatområdet. Strandeng (151,6 ha – alle beliggende i Habitatområde nr. 78 ved Ho Bugt) udgør 5 % af habitatarealet på Oksbøl, men kun en begrænset andel af de over 6.000 ha strandeng, der findes i hele habitatområdet. De øvrige naturtyper såsom tidvis våd eng, hængesæk, tørvelavning og rigkær udgør kun et begrænset samlet areal på Oksbøl, men særligt for hængesæk og rigkær har Oksbøl et stort ansvar i forhold til det samlede areal i habitatområdet. Samlet udgør habitatnaturtyperne på Oksbøl ca. 30 % af de pågældende typer i hele Natura 2000-området. Der er ikke skov-habitatnaturtyper på Oksbøl. Alle habitatnaturtyper er fastsat til prognosen: Ugunstig eller vurderet ugunstig.

Naturtypenr.	Naturtypenavn	Areal på Oksbøl (ha)	% af H73/H78
1330	Strandeng	151,6	2
2130	Grå/grøn klit	634,1	66
2140	Klithede	1.783,2	73
2190	Klitlavning	422,1	66
4010	Våd hede	0,01	0
4030	Tør hede	4,2	11
6410	Tidvis våd eng	69,4	45
7140	Hængesæk	1,9	79
7150	Tørvelavning	11,4	81
7230	Rigkær	0,3	8

Tabel 4-1. Habitatnaturtyper på Oksbøl angivet med nummer, navn samt areal på Oksbøl og omtrentlig andel af det samlede areal i habitatområderne.

5. FORSVARETS ANDEL AF ARTER

Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn rummer levesteder for 8 dyrearter på udpegningsgrundlaget (se Tabel 5-1). Der er tale om odder, som forekommer langs vandløb og vandområder. Prognosen for odder er gunstig eller vurderet gunstig. Desuden forekommer en række ynglefugle, hvoraf hovedparten er sjældne hedefugle, som fx tingsmed, der fortsat yngle på terrænet, og hedehøg, som ikke yngler, men som potentielt vil kunne forekomme ynglende. Alle undtagen blåhals har ugunstig prognose. Klyde er medtaget som den eneste art af trækfugl på udpegningsgrundlaget, hvilket skyldes mulighederne i Ho Bugt Enge.

Natura 2000 område	Udpegede arter med forekomst på Oksbøl
N 84. Kallesmærsk hede, Grærup Langsø, Fiil Sø og Kærgård Plantage	Odder Hedehøg (Y) Hedelærke (Y) Tingsmed (Y)
N 89. Vadehavet	Odder Hedehøg (Y) Blå kærhøg (Y) Engsnarre (Y) Blåhals (Y) Klyde (T)

Tabel 5-1. Arter, der er på udpegningsgrundlaget for de to Natura 2000-områder, og som har relevans for forvaltningen på Oksbøl. Område Nr. 84 har som for naturtypernes vedkommende langt den største betydning.

6. FORSVARETS NATURA 2000-INDSATS

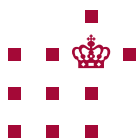
Der er opstillet en række kort- og langsigtede målsætninger for den fremtidige drift og pleje af terrænet. Målsætningerne er opstillet og fordelt på en række strategiske, taktiske og operationelle mål indenfor emnerne militæranvendelse, naturbeskyttelse og publikumshen-

syn. De operationelle mål er at opfatte som den konkrete indsats, der udspecificeres i planens aktivitetsafsnit.

Der er opstillet mål for Natura 2000-indsatsen i perioden 2012-2015. Disse fremgår af tabel 6-1.

Strategisk	Taktisk	Operationel
Natura 2000: Oksbøl bidrager igennem fortsat militær anvendelse, ekstensiv drift og pleje, hensigtsmæssig hydrologi, begrænsning af forstyrrelser m.v. i videst muligt omfang til sikring af den økologiske integritet for Natura 2000-område nr. 84. Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Filsø og Kærgård Plantage og nr. 89. Vadehavet, til sikring og genopretning af gunstig bevarelsesstatus for de internationalt prioriterede naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for områderne, samt ligeledes for en række mere generelt beskyttede plante- og dyrearter. Naturtyper og arter skal have en gunstig bevaringsstatus. For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II og gunstig prognose skal udviklingen i areal og tilstand være stabil eller i fremgang. For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig prognose, skal udviklingen i natur/skovtilstand være i fremgang, således at der opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil. Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det. For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus.	Habitatnaturtyper: 1330 Strandeng 2130 Grå/grøn klit 2140 Klithede 2190 Klitlavning 6410 Tidvis våd eng 7150 Tørvelavning 7230 Riggær prioriteres alle højt og sikres igennem naturpleje. Et areal på 27 ha plejes (rydning) med henblik på udvikling af rigkær på minimum 10 ha som bidrag til målsætningen om en øgning af arealet med i størrelsesordenen 7-13 ha i Natura 2000-området. Udpegede arter: Odder sikres velegnede og uforstyrrede levesteder samt tilfredsstillende fourageringsmuligheder. Hedehøg (Y) sikres velegnede og uforstyrrede yngleområder, så tilstanden og arealet af det samlede levested danner grundlag for, at arten kan blive fast ynglefugl, og levestedet understøtter mulighederne for en bestand på mindst 1-3 ynglepar i Natura 2000-området. Tinksmed (Y) sikres velegnede og uforstyrrede yngleområder, så tilstanden og arealet af det samlede levested danner grundlag for, at arten bevares som fast ynglefugl, og levestedet understøtter mulighederne for en bestand på mindst 5 par som bidrag til målsætningen om mindst 4-7 ynglepar i Natura 2000-området. Blå kærhøg (Y) sikres velegnede og uforstyrrede yngleområder, så tilstanden og arealet af det samlede levested bidrager til målsætningen om mindst 1-3 par i Natura 2000-området.	Til sikring primært af klitnaturtyperne, tørvelavning og rigkær samt levesteder for tinksmed og hedelærke gennemføres inden 2016 (udspecificeret i aktivitetsafsnittet): ▪ Helrydning af samlet 122 ha – primært de nævnte lysåbne habitatnaturtyper samt nationalt beskyttede arealer (hede, mose og overdrev mv.). ▪ Delvis rydning af 63 ha - primært de nævnte lysåbne habitatnaturtyper samt nationalt beskyttede arealer (hede, mose, overdrev mv.). ▪ Rydning af 3.600 m udtjente hegn. ▪ Foryngelse af 2.900 m ældre hegn. ▪ Bekæmpelse af invasive plantearter på 44,4 ha hvor til kommer et projekt for forsøg med bekæmpelse af stjernebredribbe. Til sikring primært af klitnaturtyperne og tinksmed videreføres (udspecificeret i aktivitetsafsnittet): ▪ Turnusafbrænding af ca. 2000 ha - primært de nævnte klitnaturtyperne samt nationalt beskyttede arealer (hede mv.). Til sikring primært af strandeng, tidvis våd eng og rigkær samt tinksmed, engsnarre og klyde videreføres/iværksættes i 2012 (udspecificeret i aktivitetsafsnittet): ▪ Afgræsning af ca. 469 ha – primært de nævnte habitatnaturtyper samt nationalt beskyttede arealer (fersk eng, overdrev og mose). Til sikring primært af strandeng, tidvis våd eng, tørvelavning og klitlavning samt tinksmed, engsnarre og klyde senest 2014 (udspecificeret i aktivitetsafsnittet): Til afklaring af betydningen af forstyrrelser for en række fuglearter gennemføres i 2014 en nærmere undersøgelse.

Tabel 6-1. Målsætningen for Natura 2000-indsatsen på Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn.

FORSVARETS BYGNINGS- OG ETABLISSEMENTSTJENESTE

Har du lyst til at læse mere?

Scan koden med din smartphone og hent drifts- og plejeplanen på forswarets hjemmeside.

Forsvar for naturen

Forsvarets skyde- og øvelsesterræner anvendes til militær uddannelse, men samtidig udgør arealerne nogle af de største og bedst bevarede naturområder i Danmark.

Sammenlagt forvalter Forsvaret 33.000 ha enestående natur, hvor den militære benyttelse går hånd i hånd med værdifulde danske naturtyper og arters beskyttelse. Mange militære arealer er i perioder åbne for publikum, så også offentligheden kan besøge og opleve de unikke naturarealer.

I samarbejde med Miljøministeriet har Forsvaret udviklet et særligt koncept for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for terrænerne. Igennem planerne sikrer Forsvaret en passende afvejning mellem militære uddannelsesmæssige behov, naturbeskyttelse og offentlighedens adgang. Information om Forsvarets naturforvaltning kan findes på www.forsvaret.dk.

